

Vesti iz pozorišta Evrope

ŠTA RADE NEMAČKI REDITELJI?

FRANK KASTROF, Berlin, režira u novoj Martalerovoj kući u Cirihu svoju adaptaciju Deblinovog romana *Berlin-Aleksander-plac*.

KRISTINA PAULHOFER, još pre dve godine najtalentovaniji reditelj debitant (u anketi „Teatra hojte“) posle Vadekindove *Franciske* u Hanoveru, postavlja u bečkom Burgteatru Vedekindovo *Buđenje proleća*. (*Franciska*, ženski Faust, za koju je model bila piščeva žena Tili, komad odavno zaboravljen, neočekivano doživljava renesansu. U Bazelu je privukla Štefana Bahmana.)

TIRZA BRÜKEN postavlja u Bonu Čehovljeve *Tri sestre*.

ROBERTO CULI posle *Mletačkog trgovca* i *Prosjače opere* u Theatru a. d. Rur, postavio je u Minhenu *Kod lepog izgleda Edena fon Horvata*.

LIK BONDI u bečkom Akademiteatru režirao je *Tri verzije života Jasmine Reze*.

A STRANI REDITELJI?

JAN LAUWERS, Belgija, najzad gostuje u Hamburgu gde radi Šekspirovu *Buru*.

TOMAŽ PANDUR, Slovenija: „Posle gigantskih, ponekad megalomanskih inscenacija, slovenački reditelj Tomaž Pandur je posle 1996. godine iščezao sa nemačke scene“ – piše „Teatar hojte“. Sad se vratio sa Danteovim *Paklom* u hamburški Talija

Danteov „Pakao“ u režiji Tomaža Pandura.

teatar. Muzičku podršku u predstavi ostvario je Goran Bregović. *Inferno* kao nacrt jednog putovanja u ratni pakao Balkana, oduševio je i mladu i staru publiku, neočekivano za shvatanje nemačkih kritičara. „Odakle sad Balkan?“ – Pa na Balkanu je rat, rat je pakao, a o paklu znamo od Dantea! – odgovaraju i oni koji teško da su čitali Dantea.

NOVI UPRAVNIK COMEDIE-FRANÇAISE

Gospođa Katrin Taska (Catherine Taska) ministar za kulturu i komunikacije u fran-

cuskoj vladi objavila je da je MARSEL BOZONE (Marcel Bozonnet) naimenovan za generalnog administratora francuskog nacionalnog teatra Comedie-Française.

Proces naimenovanja upravnika najstarijeg i najuglednijeg francuskog teatra prilično je složen i objedinjuje političke i umetničke interese: administratora nacionalnog teatra nominuje lično predsednik Republike a na osnovu predloga Vlade, odnosno ministra za kulturu i komunikacije, predloga koji je prethodno usklađen sa mišljenjem umetnika, šezdeset „sosijatera“ i „pensionera“ Comedie-Française. Ovakav način izbora u prošlosti je često dovodio do oštih sukoba na relaciji Elisejska palata – ministarstvo–Comedie Française. U slučaju Marsela Bozonea, nominacija je jednoglasno prihvaćena, a francuski mediji novog administratora nacionalnog teatra predstavljaju kao osobu čija je umetnička karijera besprekorna.

Marsel Bozone je rođen 1944. Posle studija u Dižonu počinje da se bavi pozorištem a događaj, koji je presudno uticao da teatar postane njegov konačni izbor, bio je susret sa poznatim rediteljem šezdesetih Viktorom Garsijom koji mu daje ulogu u predstavi *Groblje automobila* Fernanda Arabala. Ta predstava je bila u Beogradu, na jednom od prvih Bitefa. Kasnije igra u predstavama Patrisa Šeroa, Antoana Viteza, Lučijana Pintilijeja, Klause-Mihaela Gribera, Darija Foa. Od 1982. do 1992. igra u Comedie-Française, odakle odlazi na mesto direktora pariskog Visokog nacionalnog konzervatorijuma za dramsku umetnost, gde se posvećuje izučavanju tehnike glasa.

U poslednje vreme realizuje autorske projekte, potpisuje dramske i operne režije. Sa jednim takvim autorskim projektom, monodramom *Princeza od Kleva* gostovao je i u Beogradu 1998, što je naša kritika za beležila kao uspeh. „Ova osmišljena i kultivisana predstava uspeva da u modernom scenskom izrazu pronađe pozorišni ekvivalent za stil jedne istorijske i literarne epohe.”

(I. Medenica, „Politika”, 19. februar 1998)

Ovogodišnja Evropska nagrada za teatar koju dodeljuje Evropska teatarska unija pripala je francuskom glumcu veteranu MIŠELU PIKOLIJU a nagradu za „novu pozorišnu realnost” dele HAJNER GEBELS, nemački performer i belgijski koreograf ALAN PLATEL. Nagrade će biti dodeljene krajem aprila u Taormini, uz već uobičajene manifestacije.

NAGRADA PERFORMERU

HAJNER GEBELS jedan je od postdramskih teatarskih autora koji utelovljuje u svojim radovima neke od osnovnih principa postdramskog teatra, pre svega dehijerarhizaciju scenskih sredstava. Gebels kao i Martaler dolazi teatru iz muzike. U njegovoj kreaciji „scenskih koncerata” i drugim mnogoznačnim teatarskim radovima u kojima se ostvaruje kao kompozitor, reditelj, aranžer i kolažer tekstova u istoj osobi, radi se o kompleksnom prostornom oblikovanju, svetlu, videu i drugom vizuelnom materijalu, kao i govornim praksama kao što su recitovanje, pevanje ali i instrumentalna svirka i ples, često u maloj

formi – nekoj kombinaciji jednog glumca, jednog muzičara (Gebels sam) i jednog vokalnog umetnika, kao u *Oslobađanju Prometeja* po Hajneru Mileru. U tim igračkim formama refleksija je koncentrisana na mogućnostima interakcije različitih umetnika u okviru jednog performansa. Postdramsko toga teatra nije toliko u odricanju drame nego pre svega u naglašenoj autonomiji muzičkog, prostornog i igračkog nivoa.

Radovi: *Newtons Casino* sa Majklom Sajmonom, scenografom, *Ili nesrećno prizemljenje* u saradnji sa Magdalenom Jetelovom.

U *Crnom i belom* i u *Ponavljaju* jedva da se može odvojiti tematsko od impulsa, scenske instalacije (Eriha Vondera) od scenskih tokova kretanja ili ličnosti određenog igrača, pevača, muzičara koje reditelju daju pokretačku snagu.

U *Narativnom pejzažu* već sam naslov upućuje na nedramski karakter rada.

U *Rimskim psima* (1991) Gebels kolažira sprituelse (crnačke duhovne pesme), tekstove H. Milera na nemačkom, Vilijema Foknera na engleskom sa predavanjem o francuskom aleksandrincu na primeru Kornejevog *Horacija*, dok glumica Katrin Žomio stihove više peva nego li recituje.

U jednom berlinskom radu H. Gebels je doveo publiku noću da ispod avetinjnski osvetljenog Berlinskog zida posmatra kako kanalom plovi brod sa jedva prepoznatljivom spodobom na pramcu (sa velikim psom), dok David Benent govori tekst H. Milera *Maelström Südbol* prema Edgaru Alanu Pou.

Ovo je prvi put da jedan primeran performer dobija evropsku teatarsku nagradu!

TEATAR PRALIPE

U ovoj godini članovi teatra Pralipe, koji rade u gostoljubivom okrilju Teatra an der Rur, obeležili su svoje desetogodišnje iskustvo u Nemačkoj brojnim raznovrsnim akcijama i manifestacijama: *Romi u literaturi – literatura Roma*: razgovori sa piscima iz Italije, Finske, Mađarske i Nemačke. Izložba: *Boja romske dece*; koncert *Za moj narod*, improvizacije od klasike do džezza na gitari izvodi Mađar Ferenc Snetberger. Di-

Sa izložbe crteža romske dece:
„Devojčica”

Sa izložbe crteža romske dece:
„Moj deda”.

iskusija sa publikom: *Roma teatar Pralipe, 10 godina iskustva u Nemačkoj* – Roberto Ćuli, Helmut Šefer i Rahim Burhan. Repertoar Pralipea je u znaku proslave: F. G. Lorka: *Jerma i Krvava svadba*, Najdžel Vilijams: *Klasni neprijatelj*, posle predstave diskusija: *Romska omladina u Nemačkoj!* i *Kosovo, mon amour*, prema *Kosovo-Karusel* R. Sejdovića i J. Nikolića.

„Krvava svadba”: Sunčica Todić i Šaban Bajram.

Pralipe je rado viđen gost u brojnim zemljama Evrope i Latinske Amerike. Sa paženim uspehom gostovali su dva puta na Festivalu „Garsija Lorka” u Španiji. Velika je zasluga Roberta Ćulija što ih je, u vreme kad nisu imali nikakvu podršku u Makedoniji, 1990. pozvao u Milhajm, ugostio ih u svom teatru gde i danas igraju, obezbedio im dotacije, pomoć a oni su već od prvih

predstava stekli publiku koja ih podržava i stalno posećuje, izgovara naslove njihovih predstava na romskom i tvrdi da ih vrlo dobro razume i pored toga što igraju na romskom. Najnovija premijera *Mastilo pod mojom kožom* koncipirana kao kolaž dokumenta, muzičke inscenacije i drame, priča sedam priča iz raznih vremena o ljubavi Ciganina i arijevke. Treba se setiti da su povodom ubistva ciganske porodice u Beču, na poziv Pajmana igrali u Burgteatru, ili da su u vreme divljanja neonacista na severu Nemačke hrabro igrali u žarištu sukoba i doživeli nevidenu podršku nemačke publike.

P rošlogodišnji simpozijum „Pozorište i rat” u Novom Sadu, u organizaciji Sterijinog pozorja i AICT-a, koji je pripremila i delikatno vodila prof. dr Aleksandra Jovićević – ima još odjeka. Časopis „Primer acto” u poslednjem broju 2000. objavljuje prilog Branislava Jakovljevića *Severni Atlantik Vuster grupe: reprezentacija i militarizacija kulture*, u prevodu Pabla Huetosa.

Roberto Ćuli dolazi na Budvanski festival sa predstavom *Mali princ* po Antoanu de Sent Egziperiju, u kojoj igra sa Marijom Nojman. Dobio je sjajne kritike, osladila mu se gluma, pa u poslednjoj režiji *Prosjacke opere* igra klovna!

„PUT SVILE” ROBERTA ČULIJA

Upornost i preduzimljivost Roberta Čulija je nazaustavljiva kad je u pitanju uspostavljanje veza sa pozorišnim svetom, teatrima, razmenama, gostovanjima. Sad već povezuje i kontinente. Njegov projekat „Put svile”, najavljen pre nekoliko godina, već daje zanimljive i korisne plodove: dva puta je Teatar an der Rur gostovao na Festivalu Fadžr u Teheranu; sad u aprilu uzvraća gostovanje teatrima centralne Azije: Kirgistan, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan i Kazahstan koje je prošle jeseni ugostio u Milhajmu na manifestaciji *Teatarski pejzaži Centralne Azije* i

Irana sa vrlo zanimljivim predstavama, izložbama, susretima reditelja i pisaca. Sada polazi na put sa *Kasparom*. A propos, 75 učenika gimnazije iz Milhajma sedelo je na probama *Kaspara* i crtalo skice za plakat, te fotografisalo scene. Na premijeri *Kaspara* u holu teatra je pred predstavu otvorena izložba njihovih radova a posle predstave dodeljene tri nagrade najboljima. I tako se mudar teatr brine o mladoj publici!

Sliku o tome kako izgleda gostovanje zapadnog teatra u Teheranu pruža napis Anete Hajlman, iranologa i umetičkog sekretara Teatra an der Rur, te ga prenosimo u celini.